

D • N

17/9 1956

Koalitionen försvagas

Jämför man rösterna vid de nu hållna valen med 1952 års andrakammarval är förändringarna inte alltför stora. Högern har fortsatt sin frammarsch, folkpartiet står tämligen stilla, men har något gått tillbaka, bondeförbundet har gått tillbaka ungefär i samma utsträckning som högern gått framåt, och i fråga om socialdemokratin är skillnaden oväsentlig. Kommunismen har i någon mån ökat sitt röstetal, men inte på ett mera markerat sätt. En jämförelse med 1954 års kommunalval ger helt andra slutsatser. Även denna jämförelse visar att högern fortsätter att gå framåt, men i övrigt är det väsentliga att både bondeförbundet och socialdemokratin gått avsevärt tillbaka medan folkpartiet återhämtat sig utan att nå samma starka ställning som år 1952. Regeringspartierna tolkade 1954 års val som ett förtroendevotum för den förda politiken. Med samma rätt borde de tolka 1956 års val som ett visserligen föga markerat misstroendevotum.

Att utreda orsakerna till förändringarna är besvärligt, allra helst som dessa förändringar vare sig man tar 1952 eller 1954 års val till utgångspunkt blott gäller ett par hundratuseental väljare och några få procent av rösterna. Det är tydligt att det parti som förlorat mest på koalitionsarbetet, inte i vinst av materiell natur, men väl i röster, är bondeförbundet och att i huvudsak denna förlust blivit en vinst för högern. Att högern av de båda oppositionspartierna haft den största framgången vid de senaste valen är inte förvånande. Folkpartiets framgång 1948 — fortsatt 1952 — var utomordentligt stor, och en viss återgång till högerpartiet av väljare som från detta parti anknutit till folkpartiet är naturlig. Det är också uppenbart att högern genom hr Hjalmarsons ledarskap

så att säga kommit i paritet med folkpartiet; hr Ohlin är fortfarande en populär ledare, men han har i hr Hjalmarson funnit den medtävlare som tidigare inte fanns. Det är snarast förvånande att folkpartiet kunnat så bestämt ännu en gång hävda sig som det utan jämförelse starkaste oppositionspartiet och samtidigt som det starkaste antisocialistiska partiet.

Särskilt påtaglig är folkpartiets framgång i Stockholm. Högern har där enligt det nu hållna valet 19,3 procent av rösterna, en obetydlig tillbakagång från 1954. Folkpartiets andel i valmanskåren är 36 procent, nära 5 procents ökning i förhållande till 1954, en minskning av blott 0,3 procent från 1952. Socialdemokraterna har gått tillbaka med några procent i relation till båda dessa val, vilket endast i ringa mån förklaras av att kommunistpartiets klientel i någon mån stigit. Det är sannolikt att en stor del av denna folkpartiets framgång beror på att man uppställt en självständig och för sina insatser utanför partipolitiken känd kandidat, hr Eliasson. Det är ett exempel som manar till efterföljd, inte bara med tanke på att man på detta sätt kan vinna röster, utan även därför att det är personer av denna typ som kan framkalla en förnyelse av vårt politiska liv.

Att oppositionen inte blott lyckats hålla sin ställning, utan också förstärkt den måste betraktas som ett märkligt förhållande. Koalitionens eller rättare sagt socialdemokratin program vid årets val har varit ägnat att i och för sig appellera till väljarna mer än något dylikt program under det senaste årtiondet. Man har kunnat framföra paroller om skattesänkning, minskad arbetstid, inställda repetitionsövningar, ökade barnbidrag och ökade folkpensioner. Att ett så populärt program minskat väljarunderlaget i stället för att öka det beror utan tvivel på att ett allt större antal valmän blivit klara på halten av regeringens vallöften. Regeringen har tidigare utlovat ökat bostadsbyggande, stabilt penningvärde och mycket annat, men visat sig ut stånd att infria sina löften. Det är ett tecken på en kritisk inställning inom en del av valmanskåren att de svikna löfena mera beaktats än de de utlovade förbättringarna.

Då detta skrives förefaller det som om bondeförbundet skulle förlora åtminstone 5 platser till högern, medan folkpartiet behåller sina förutvarande mandat och socialdemokratin mister en plats till kommunisterna. Detta innebär med tanke på de konservativa verkningarna av det proportionella systemet ett ganska tydligt nederlag för regeringskoalitionen. Men sannolikt kommer regeringen att arbeta vidare som om ingenting hänt. Ännu finns det så pass många bondeförbundare kvar att det räcker för att ge den socialdemokratiska regimen majoritet i riksdagen.